

ความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลา

Identity of Malayu Muslim in Urban Yala

นียามาล อาแย¹

Nikjamal Ayae

Abstract

This article aimed to study the identity of Malayu Muslims in Yala Municipality. Talad Kao community and Sai Klang downtown selected as study area using a participatory observation and direct interaction with key informants through non-structured interview. The data were then compiled and analyzed, and finally the findings were reported in the form of analytical description.

The study found that, in terms of their identity, the Malayu Muslim in Urban Yala had a variety of ways to form their identity under urban environmental contexts and ethnic diversity. Their identity was presented in group identity elimination, identity adjustment and identity with other different groups.

In terms of social space formation of Malayu Muslim in Urban Yala, the study found that Malayu Muslim decided to face as well as to avoid the social interaction. Their identity expressions aimed to create definition and recognition by the others as well as the coding of what had been experienced. The Malayu Muslim considered memorial space, self-placing in the urban areas and sustaining life in the unrest area. Their identity might be static and dynamic depending on the relationship with different groups and social contexts.

Keywords: Identities, Malayu Muslim

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Student's the Degree of Master of Arts in Human and Social Development, Prince of Songkhla University.

Email-mangyala2006@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลา ได้เลือกพื้นที่ศึกษาที่จังหวัดยะลา ในเขตเทศบาลนครยะลา โดยเลือกชุมชนตลาดเก่า และย่านสายกลาง ใช้วิธีศึกษาโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งได้กระทำผ่านวิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การพูดคุยสนทนา และนำมาจัดประมวลผลข้อมูล สุดท้ายจึงได้จัดทำรายงานผลวิจัย โดยพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ในประเด็นความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลา คนมลายูมุสลิมมีความเป็นตัวตนที่หลากหลายและแตกต่างกันภายใต้พื้นที่ความเป็นเมืองที่มีความหลากหลายของผู้คน ความเป็นตัวตนพวกเขาพบในลักษณะ การลดทอนอัตลักษณ์กลุ่ม การปรับเปลี่ยนตัวตนกับความสัมพันธ์กับกลุ่มคน และความเป็นตัวตนกับคนต่างชาติพันธุ์ ส่วนในประเด็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลา ผลการศึกษาพบว่า คนมลายูมุสลิมมีการเลือกรับและไม่รับในการปะทะสังสรรค์ที่สัมพันธ์กับกลุ่มคนและบริบทของพื้นที่ การแสดงความเป็นตัวตนก็มีลักษณะที่ต้องสร้างและยอมรับความหมาย การนิยามใส่รหัสพื้นที่มีต่อสิ่งที่ได้พบเห็นและความสัมพันธ์ด้วยพวกเขามีการให้ความหมายจากพื้นที่จากความทรงจำ การจัดวางตนเองในการดำรงอยู่ในพื้นที่เมือง และการดำรงชีวิตในบรรยากาศของเหตุการณ์ความไม่สงบฯ ความเป็นตัวตนดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่หยุดนิ่งในขณะที่บางอย่างก็เป็นสิ่งที่มีการปรับเปลี่ยนขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับกลุ่มคนและบริบททางสังคมตามช่วงสถานการณ์

คำสำคัญ : ตัวตน พื้นที่ทางสังคม คนมลายูมุสลิม

บทนำ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ﴿١٣﴾

ความว่า “โอ้มนุษย์ทั้งหลาย แท้จริงเราได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากเพศชาย และเพศหญิง และ “เราได้ทำให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูลเพื่อจะได้รู้จักกัน” บทอัลหุญรูด โองการที่ 13

ประโยคข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งที่ปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ในบทอัลหุญรูด โองการที่ 13 ซึ่งผู้นับถือศาสนาอิสลามมีความเชื่อว่า มนุษย์ถูกสร้างขึ้นด้วยพระประสงค์ของ อัลเลาะห์ (พระเจ้า) และจากการอธิบายของสุฟล บุญมาเลศ ในอัลกุรอานพร้อม ความหมายภาษาไทยได้กล่าวไว้ว่า อัลเลาะห์ทรงสร้างมนุษย์ให้มีความแตกต่างระหว่างเผ่า ตระกูล และประชาชาติ หรือความแตกต่างทางด้านภาษา คำพูด ผิวพรรณ และขนบธรรมเนียม ประเพณีมิได้เป็นสาเหตุให้มีการแตกแยกเป็นศัตรูกันแต่เพื่อให้มีการรู้จักกันปรึกษาหารือกัน และร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม (สุฟล บุญมาเลศ. 2549) หลักคำสอนดังกล่าว ได้ชี้ว่า มนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งอาศัย อยู่ทั่วโลก

“คนมลายู” ก็เป็นกลุ่มคนในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของคนที่มีอยู่ในโลก ซึ่ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มลายูว่า เป็นกลุ่มใหญ่ของประชากรโพลีนีเซียน ซึ่ง อาศัยอยู่ในหมู่เกาะและคาบสมุทรทางตอนใต้ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2550, 18) ซึ่งปัจจุบันส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน และ สิงคโปร์ ในด้านของการใช้ภาษา นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวถึงการใช้ภาษาว่า คนมลายูจะใช้ ภาษาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพราะอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน และเป็นกลุ่มที่พูดภาษาซึ่งเรียกว่า ภาษามลายู (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2550) คนมลายูส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษา มลายูและมีการใช้ชีวิตที่ผูกโยงอยู่กับวัฒนธรรมมลายูผสมกับคำสอนทางศาสนาอิสลามถือเป็น วัตรปฏิบัติที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต คนมลายูมุสลิมในประเทศไทย ส่วนใหญ่ จะอาศัยในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้

คนมลายูมุสลิมจะเรียกตัวเองว่า ออแชนายู ออแชนแปลว่าคน นายูหมายถึงมลายู ออแชนายูจึงหมายถึงคนมลายูมุสลิมและจะเรียกคนมุสลิมที่มาจากจังหวัดอื่นของประเทศไทย เช่น สงขลา นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ ว่า ออแชนอิสแล (คนอิสลาม) ไม่เรียกรวมว่า ออแชนายู เพราะไม่ใช่คนมุสลิมที่มีเชื้อสายมลายู (ครองชัย หัตถา. 2541)

การศึกษาความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของคนที่จะนำไปสู่ความเข้าใจต่อความซับซ้อนในวิถีชีวิตของคนที่ถูกแสดงออกมาภายใต้ความสัมพันธ์กับคนในสังคมและการปะทะประสานไปมาระหว่างกันนั้น ทำให้อัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนของมนุษย์จะถูกแสดงออกมามีลักษณะที่ Woodward (1997) กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกให้เรารู้ว่าเราเป็นใครบนพื้นฐานของความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ซึ่งความเป็นตัวตนหรือความ “เหมือนกัน” ของเรานั้นย่อมมีนัยของความ “แตกต่าง” จากคนอื่นที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วยอันเป็นพื้นฐานของการขีดเส้นแบ่งความเป็นคนในหรือคนนอกและความเป็น “เรา” กับความเป็น “เขา” ในสังคม การทำความเข้าใจกลุ่มคนมุสลิมในฐานะมนุษย์นี้ ก็จะนำไปสู่การทำความเข้าใจในความหลากหลายภายใต้ความสัมพันธ์กับบริบทและคนอื่นๆ หรือแม้กระทั่งภายในกลุ่มคนมลายูมุสลิมโดยให้ความสนใจไปที่คนมลายูมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเมืองยะลา

การให้ความสนใจในประเด็นของเมือง จากการศึกษาของ วิลเลียม วอร์ริล (2535) อ้างใน สุริย์ บุญญานนท์, อากร บัวคล้าย และ อัษฎางค์ โปราณานนท์. 2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เมือง” หมายถึง การตั้งถิ่นฐานถาวรขนาดใหญ่ ที่ประกอบด้วย อาคารบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างถาวร มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค เช่น ประปาไฟฟ้า และถนน เป็นต้น เมืองจะเป็นที่อยู่อาศัยของพลเมืองจำนวนมาก มีความหนาแน่นของประชากรในระดับสูงประชากรของเมืองประกอบด้วย คนต่างเพศ ต่างวัย ต่างสถานภาพอาชีพพื้นฐานของประชากรเมืองไม่ใช่อาชีพเกษตรกรรม เมืองจะมีระบบการบริหารและการปกครองเป็นของตนเอง และลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัดของเมืองอีกประการหนึ่ง คือ เมืองจะประกอบด้วยองค์การทางสังคมมากมาย นอกจากนั้นเมืองยังเป็นศูนย์รวมของขนบธรรมเนียมประเพณี อีกด้วย

ทว่าลักษณะความเป็นเมือง ก็ไม่อาจจะเปรียบเทียบความเป็นเมืองกับเมืองอื่นได้ แต่ละเมืองก็มีลักษณะความเป็นเมืองแตกต่างกัน เช่นเดียวกันกับความเป็นเมืองที่อยู่ในบริบทของความเป็นชายแดนภาคใต้ ก็ไม่อาจจะมีความเหมือนกันได้โดยตรง ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่ สภาพของผู้คนในด้านความเชื่อ การใช้ภาษา และการเปิดรับวัฒนธรรมของแต่ละเมือง ดังนั้นการให้ความสนใจพื้นที่ในเขตเมืองได้นำไปสู่การเลือกชุมชนตลาดเก่า และย่านสายกลางเป็นพื้นที่ศึกษา สำหรับชุมชนตลาดเก่าเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา ส่วนย่านสายกลาง เป็นย่านเศรษฐกิจย่านหนึ่งของจังหวัดยะลา ที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างน้อยสองกลุ่มชาติพันธุ์ คือคนมลายูมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีน โดยทั้งสองกลุ่มนี้ได้ประกอบ

ธุรกิจการค้าในหลากหลายลักษณะ มีวัฒนธรรม และการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน แม้พื้นที่ศึกษาทั้งสองจะมีความเป็นเมืองที่มีลักษณะต่างกัน แต่ทั้งสองพื้นที่ก็สามารถเชื่อมโยงผู้คนให้ไปมาระหว่างกันได้ ไม่สามารถแยกกลุ่มคนขาดจากกันได้อย่างสิ้นเชิง

นอกจากลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว ในพื้นที่ยังมีความขัดแย้งที่ถูกเรียกว่าเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรุนแรงดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ต้นปี 2547 เมื่อเกิดเหตุการณ์การสังหารเจ้าหน้าที่และประชาชนรวมทั้งการทำลายทรัพย์สินของรัฐอย่างต่อเนื่อง (กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และ โสรัจจ์ หงส์ลดารมภ์, 2549) ซึ่งไม่อาจกล่าวได้ว่าแท้จริงแล้วมีสาเหตุมาจากอะไร ปรัชญาการณีนี้นำให้ผู้คนต้องปรับตัวและแสดงตัวตนต่อบริบททางสังคมที่เกิดขึ้น

ด้วยพลวัตของสังคมที่มีอยู่ แต่ละสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ถิ่นอาศัยที่คนมลายูมุสลิมอาศัยอยู่ได้มีการทำกิจกรรมการแสดงออกเพื่อแสดงตัวตนให้ผู้คน และบริบทแวดล้อมได้ทำความเข้าใจความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิม ได้รับรู้ทำความเข้าใจ และปฏิสัมพันธ์กัน จากความสำคัญที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลาผ่านมุมมองการสร้างตัวตนในมิติของอัตลักษณ์ และมิติพื้นที่ทางสังคมที่แสดงออกถึงความเป็นคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลา โดยมีความมุ่งหวังว่า ผลการวิจัยดังกล่าวจะสามารถก่อให้เกิดความเข้าใจความซับซ้อนที่มีต่อคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลาได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลา
2. เพื่อศึกษาพื้นที่ทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ที่มีผลต่อการสร้างตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลา

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากสนาม โดยศึกษาความซับซ้อนในการใช้ชีวิตของคนมลายูมุสลิมผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสนาม ซึ่งสามารถมองเห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการนิยามความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิม เพื่อให้เห็นการนิยามความหมายและบริบทต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษา

รวมถึงการศึกษาข้อมูลเอกสารจาก 3 ลักษณะ โดยลักษณะแรกเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เช่น ประวัติของชุมชน เพื่อให้เห็นสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ ลักษณะที่สองเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ และหนังสือต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และสุดท้ายเป็นข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการกำหนดแนวคิดในการศึกษา

การที่ผู้วิจัยเลือกเขตเมืองยะลาโดยได้เลือกชุมชนตลาดเก่า และย่านสายกลางในเขตเทศบาลนครยะลาเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากประกอบไปด้วยผู้คนที่มีความหลากหลาย ในด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของผู้คน ซึ่งมีการปะทะประสาน มินิยามความหมายของกลุ่มคนอย่างหลากหลาย ส่วนในประเด็นของการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยคนมลายูมุสลิมที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ขณะที่คนมลายูมุสลิมอื่นๆ และคนอื่นๆ เป็นผู้ให้ข้อมูลรอง รวมถึงได้มุ่งพิจารณาบริบททางสังคมของพื้นที่ในเขตเมืองยะลาด้วย โดยมีรายละเอียดตามตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเลือกกลุ่มคนที่ศึกษา

ลักษณะข้อมูล	แหล่งข้อมูล	ลักษณะของแหล่งข้อมูล	วิธีการศึกษา
1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)	คนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลา	คนไทยเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองยะลา เช่น คนรับจ้าง พนักงานบริษัท แม่บ้าน นักธุรกิจ	สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ สังเกตอย่างมีส่วนร่วมในเวลางาน และเวลาส่วนตัว
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง	คนมลายูมุสลิมอื่นๆ	คนไทยเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามในเมืองยะลาที่ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลหลักแต่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเชิงบริบท	สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการด้วยการพูดคุยสนทนา และใช้สังเกตอย่างมีส่วนร่วมตามโอกาสที่พบเจอในขณะที่ยุ้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาเพื่อเก็บข้อมูล
	กลุ่มคนอื่นๆ	คนไทยเชื้อสายไทย คนไทยเชื้อสายจีน คนปากีสถาน	

ลักษณะข้อมูล	แหล่งข้อมูล	ลักษณะของแหล่งข้อมูล	วิธีการศึกษา
3. บริบทของพื้นที่ศึกษา	สภาพพื้นที่โดยทั่วไปและสภาพทางสังคมวัฒนธรรม	สภาพของเมือง สถานที่เรื่องเล่า และพฤติกรรมประสบการณ์ ของผู้ให้ข้อมูล การนำเสนอสื่อป้าย โปสเตอร์ เป็นต้น	สังเกตปรากฏการณ์ความเคลื่อนไหวและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทสังคม

จากตารางที่ 1 การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยคนมลายุมุสลิมที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีอยู่ในพื้นที่ศึกษาคือ คนไทยเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามและอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาในเขตเทศบาลนครยะลาซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายของความเป็นตัวตนและการแสดงออกตามบริบทและช่วงเวลา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มองบริบททางสังคมเพื่อดูความเคลื่อนไหวในแง่ต่างๆ ในพื้นที่จากสภาพของเมือง สภาพของสถานที่ต่างๆ ในเขตเมืองยะลาที่เกิดขึ้นโดยพิจารณาผ่านสื่อ ป้าย โปสเตอร์ เป็นต้น

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยไม่ได้เจาะจงว่าคนเหล่านั้นจะมีคุณสมบัติส่วนบุคคลซึ่งแต่ละคนอาจมีสภาพภาพที่เหมือนหรือต่างกันได้ก็เพราะผู้วิจัยมองว่าไม่ว่าคนมลายุมุสลิมหรือคนอื่นที่แวดล้อมคนมลายุมุสลิมจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม ย่อมต้องเผชิญกับความซับซ้อนในสังคมได้เสมอ ส่วนการเข้าสู่พื้นที่ศึกษาผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับคนมลายุมุสลิมในพื้นที่ศึกษาซึ่งได้พบกับบรรยากาศและสถานการณ์ที่แตกต่างกันเพื่อนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนที่ทางกายภาพ (physical map) ด้วย

ผู้วิจัยได้แบ่งหน่วยการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ลักษณะคือ ระดับของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และระดับพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งในส่วนของระดับความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของคนมลายุมุสลิมที่มีต่อคนมลายุมุสลิมด้วยกัน ขณะเดียวกันก็เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของคนมลายุมุสลิมที่มีต่อคนอื่นๆ ด้วย เช่น คนไทยเชื้อสายไทย คนไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น ส่วนระดับพื้นที่ทางกายภาพระหว่างคนมลายุมุสลิมกับพื้นที่ศึกษาที่สะท้อนเป็นเรื่องราว เหตุการณ์ บริบทสังคม วัฒนธรรม โดยวิธีการศึกษาทั้งหมดจะนำข้อมูลวิเคราะห์แบบพรรณนา (descriptive analysis)

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นตัวตนและพื้นที่ทางสังคมของคนมลายูมุสลิมในพื้นที่เทศบาลนครยะลา ซึ่งเป็นพื้นที่แบบเมือง โดยที่คนมลายูมุสลิมได้มีการมองพื้นที่ มองกลุ่มคน และบริบททางสังคมที่สะท้อนออกมาอย่างหลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างคนมลายูมุสลิมกับคนกลุ่มต่างๆ ที่อาศัยในเขตเมืองยะลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลา

การศึกษาความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของคนมลายูมุสลิมนี้ จะทำให้เข้าใจต่อความซับซ้อนในวิถีชีวิตของคนมลายูมุสลิมที่ถูกแสดงออกมาภายใต้ความสัมพันธ์กับคนในสังคม ดังที่ Woodward (1997) กล่าวถึง อัตลักษณ์ว่า เป็นสิ่งที่ชี้ว่าเราเป็นใคร และสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างไร และสัมพันธ์กับโลกที่เราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์บ่งบอกหนทางในการที่เรามีความเหมือนหรืออยู่ในสถานะร่วมกันกับคนอื่น หรือหนทางที่บอกว่าเราแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร ซึ่งเป็นการแบ่งแยกโดยการใช้ความแตกต่าง สำหรับคนมลายูมุสลิมมีการแสดงออกความเป็นตัวตนในเขตเมืองยะลาอย่างหลากหลายและแตกต่างกัน โดยที่คนมลายูมุสลิมมีการสร้างความเหมือนในกลุ่มตนเอง และความต่างในกลุ่มคนอื่น ภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

ดังนั้นความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลาที่รวบรวมได้ เป็นการให้ความหมายจากการใช้ภาษา การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตกับคนต่างชาติพันธุ์ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. อัตลักษณ์กลุ่มที่ถูกลดทอน

คนมลายูมุสลิมมีความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์แบบหนึ่งในด้านของการใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ร่วมแบบหนึ่งของกลุ่มคนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อย่างไรก็ตามประเด็นการใช้ภาษามลายูหากมองไปในระดับปัจเจก พบว่า คนมลายูมุสลิมมีการลดทอนความเป็นตัวตนขึ้นกับความสัมพันธ์กับกลุ่มคนและบริบททางสังคม ดังกรณีครอบครัวของมุสตอปา อิเฮง ซึ่งดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมของที่มีคนในชุมชนเป็นคนมลายูมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ โดยได้ให้ข้อมูลว่า

..کواسن تفي رومه ادا اورغ ملايو ساج ، کيت دغن استري خاکف ملايو
تتافي انق خاکف تاي سبب لکت دسکوله.."

“...แถวบ้าน(ชุมชนโรงเรียนเทศบาล5)จะมีแต่คนมลายู..เรากับภรรยาเราพูดมลายู แต่ลูกจะพูดไทยกับเรา ติดจากโรงเรียน...”

(มุสตอปา อีเฮง, สัมภาษณ์ 2552) (แปลจากภาษามลายูโดยผู้วิจัย)

จากเสียงสะท้อนดังกล่าว พบว่า ครอบครัวของ มุสตอปา อีเฮง โดยเฉพาะลูกของ มุสตอปา อีเฮง มักใช้ภาษาไทยสื่อสารกับพ่อแม่ ขณะที่ระหว่างพ่อกับแม่ยังคงใช้ภาษามลายู ในการสื่อสาร ซึ่งมุสตอปา อีเฮง กล่าวว่า เป็นผลจากบริบทของโรงเรียน เช่น การเรียนการสอน และการสื่อสารของครูที่ต้องใช้ภาษาไทยกับนักเรียน รวมถึงการที่ลูกพูดคุยสนทนากับเพื่อนๆ ก็มักจะใช้ภาษาไทยเมื่ออยู่ที่โรงเรียน ทำให้ลูกมักใช้ภาษาไทยพูดคุยกันกับพ่อและแม่เมื่ออยู่ที่บ้านด้วย

ดังนั้นความเป็นตัวตนได้ถูกลดทอนลงด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูก ครู และเพื่อนๆ จากบริบทของโรงเรียน ซึ่งทำให้โอกาสของการใช้ภาษาไทยมีขึ้นได้แม้ว่าคนในชุมชนมักจะพูดคุยด้วยภาษามลายูกันเป็นส่วนใหญ่

2. การปรับเปลี่ยนตัวตนกับความสัมพันธ์กับกลุ่มคน

พื้นที่ในย่านสายกลางเป็นย่านการค้าแห่งหนึ่งในเมืองยะลา ซึ่งมีร้านค้าหลากหลายประเภท เป็นพื้นที่ที่ผู้ทำการค้าทั้งที่เป็นคนมลายูมุสลิมและคนไทยเชื้อสายจีน และยังเป็นย่านที่มีผู้เข้ามาจับจ่ายหาซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ซึ่งมีทั้งคนมลายูมุสลิม คนไทยเชื้อสายไทยและคนไทยเชื้อสายจีน

ในย่านการค้าแห่งนี้ พบว่า คนมลายูมุสลิมมีการปรับเปลี่ยนตัวตนให้สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ปัจเจกของลูกค้า ในด้านของการใช้ภาษาในการสื่อสาร ด้วยสามารถสื่อสารได้มากกว่า 1 ภาษา เพื่อสามารถเข้าถึงลูกค้าที่สื่อสารด้วยภาษามลายูหรือภาษาไทย จากประสบการณ์ของ อิมรอน ยีแสม เจ้าของร้านคลังโทรศัพท์ ซึ่งเปิดร้านอยู่ที่ย่านสายกลาง ได้เล่าถึงตัวเองและความจำเป็นของการเข้าใจภาษามากกว่า 1 ภาษาว่า

“...เรามีเชื้อสายมลายู...เราจะพูดมลายูกีกับลูกค้า ถ้าเค้าพูดมลายูนะ...”

“...เราพูดได้ 2 ภาษา จะได้เข้าถึงคน 2 ศาสนา จะได้สื่อสารได้เข้าใจง่าย...”

(อิมรอน ยีแสม, สัมภาษณ์ 2552)

มุมมองความเห็นของอิมรอน ยีแสม ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ในย่านการค้า หรือการเปิดร้านค้าทำธุรกิจโดยเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดยะลาที่มีความหลากหลายของการใช้ภาษา ซึ่งมีทั้งผู้ใช้ภาษามลายูและภาษาไทยนั้น มีความจำเป็นอย่างมากหากเข้าใจได้หลายภาษา ซึ่งเป็นการได้เปรียบในการสื่อสารกับลูกค้า นั่นก็หมายความว่าถึงรายได้ที่จะเข้ามาในร้านนั่นเอง

อีกมุมมองหนึ่งของอิมรอน ยีแสม ที่มองว่า “จะได้เข้ากับคน 2 ศาสนา” นั้น ในแง่ของการใช้ภาษาคือ ลูกค้าที่เป็นคนมลายูมุสลิมมักใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร และ ลูกค้าที่เป็นคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธมักใช้ภาษาไทยกลาง ดังนั้นกล่าวได้ว่าผู้ทำการค้าที่เป็น คนมลายูมุสลิมต้องปรับเปลี่ยนตัวตนให้เข้ากับการสื่อสารของลูกค้านั่นเอง

3. ความเป็นตัวตนกับคนต่างชาติพันธุ์

ในจังหวัดยะลา ไม่ได้มีเพียงคนมลายูมุสลิมเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น แต่ยังมีกลุ่มคน อื่นๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์คนไทยเชื้อสายไทย คนไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น เช่นเดียวกับในย่าน สายกลางที่มีทั้งคนมลายูมุสลิมกับคนไทยเชื้อสายจีนดำรงชีวิตในย่านเดียวกัน นั่นหมายความว่า กลุ่มคนที่หลากหลายดังกล่าวนี้ อมรา พงศาพิชญ์ กล่าวว่า มีปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ใช้ พิจารณาความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลายองค์ประกอบ เช่น ภาษาพูด ระบบความเชื่อ หรือศาสนา เครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ (อมรา พงศาพิชญ์, 2547)

ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ไม่ได้หมายความว่าไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่หากเข้าใจ ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ใดมีวิถีการดำรงชีวิตหรือมีอัตลักษณ์อย่างไร ก็สามารถมีความสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มชาติพันธุ์ได้ ดังการแสดงตัวตนกับคนต่างชาติพันธุ์ของแบเล๊ะ อุเซ็ง คนมลายูมุสลิม ที่เปิดร้านซุบเครื่องในวัวซึ่งมีบ้าน(ร้าน)อยู่หลังบ้านของคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งได้เล่าประสบการณ์ ที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีนว่า

“...คนจีนแถวนี้(ที่อยู่หน้าร้านแบเล๊ะ)พอถึงวันตรุษจีนก็จะมาให้ของทีละเล็กกับแบเล๊ะ ทุกปีเลย แล้วพอถึงวันฮารีรายอ (วันตรุษอิสลาม: วันอีดิลฟิตรี) แบเล๊ะก็จะให้กะตูปะ (ข้าวเหนียวมัดเป็นรูปทรงสามเหลี่ยม) ให้กับยอ (เค้:คนจีนที่อยู่หน้าร้าน) ทุกปีเหมือนกัน...”
(เล๊ะ อุเซ็ง, สัมภาษณ์ 2552)

เสียงสะท้อนดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าภายใต้ความสัมพันธ์ของคนมลายูมุสลิมกับคนไทยเชื้อสายจีนนั้น คนต่างชาติพันธุ์ทั้งสองมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน พร้อมทั้งได้นำความต่างทางชาติพันธุ์ในส่วนองระบบความเชื่อหรือศาสนา นั่นคือ วาระแห่งวันตรุษจีน และวาระแห่งตรุษอีดิลฟิตรีนั้น นำไปสู่การสร้างตัวตน ว่าสิ่งนี้เป็นวัฒนธรรมของตนเอง และขณะเดียวกันความตัวตนในลักษณะนี้ก็ถือเป็นโอกาสในการผูกมิตรไมตรีต่อกันได้

ในช่วงที่ผู้วิจัยกำลังเก็บข้อมูลที่ย่านร้านซุปรื่องในว้าว ก็ได้ยินเสียงเสียงอาซานจากมัสยิด(เสียงกล่าวเชิญชวนให้มาละหมาดที่มัสยิด) จึงเป็นประเด็นสอบถามว่าเสียงอาซานมีผลต่อความสัมพันธ์หรือไม่อย่างไร แบแซะ อุเซ็ง เล่าว่า

“...เราอยู่ด้วยกันมานานและเข้าใจวัฒนธรรมกันและกัน เรื่องนี้ไม่เป็นปัญหาใครจะทำอะไรก็ทำไปในเรื่องศาสนาในเรื่องความเชื่อของตนเอง...เหมือนในช่วงซูโบฮฺ (ช่วงเวลาละหมาดเข้าก่อนพระอาทิตย์จะขึ้น) เสียงอาซานเหมือนเสียงปลุกให้พวกยอ (เค้) ต้องตื่นมาทำงานแต่เช้า และโดยอุปนิสัยของชาวจีนจะขยันและมักตื่นแต่เช้าเพื่อทำงานอยู่แล้ว...” (เส๊ะ อุเซ็ง, สัมภาษณ์ 2552)

คนไทยเชื้อสายจีนกับคนมลายูมุสลิมในย่านนี้มีความสัมพันธ์ที่ดีและเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน ซึ่งสะท้อนถึงการอยู่ร่วมในสังคมเดียวกันที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจเคารพให้เกียรติต่อกัน ขณะที่คนไทยเชื้อสายจีนก็ใช้วัฒนธรรมอิสลามมาสู่ชีวิต โดยการตื่นนอนด้วยการฟังเสียงอาซานที่เสมือนนาฬิกาปลุก

จะเห็นได้ว่าความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมที่ได้กล่าวมาทั้งหมด เป็นส่วนหนึ่งจากการลงพื้นที่ในภาคสนาม พบว่าคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลามีการแสดงตัวตนที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับกลุ่มคน ชวงเวลา และบริบททางสังคม ด้วยการที่ใช้ประสบการณ์ชีวิตเป็นการสะท้อนความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมบนพื้นที่เมืองของเมืองยะลานี้

ดังนั้นความเป็นตัวของคนมลายูมุสลิมกับคนต่างชาติพันธุ์ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการแสดงตัวตนในวัฒนธรรมของตนเอง ขณะเดียวกันก็ยอมรับวัฒนธรรมของคนต่างชาติพันธุ์พร้อมกันไปด้วย ในวาระทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

การสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลา

ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ (2548) กล่าวว่า พื้นที่ทางสังคม หมายถึง พื้นที่ของสังคม พื้นที่ของชีวิตทางสังคม ทุกๆ สังคมล้วนผลิตสร้างพื้นที่ ซึ่งก็คือพื้นที่ของตัวเอง เช่นเดียวกับพื้นที่ทางสังคมของคนมลายูมุสลิมได้สะท้อนออกมาจากการผลิตและพบเจอห้วงความหมาย การนิยามในแบบต่างๆ ในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ได้สะท้อนเรื่องราวมุมมองที่มีต่อเมืองและความหลากหลายของกลุ่มคนต่างๆ พร้อมกันกับการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เมือง

พื้นที่แต่ละแห่งก็มีเรื่องราวแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของคนกับสถานที่ที่ได้มีการกระทำต่อกัน ดังนั้นพื้นที่เมืองยะลาก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีเรื่องราวในแง่มุมต่างๆ ที่เกิดจากการกระทำของผู้คนที่ติดต่อพื้นที่อย่างหลากหลาย ซึ่งจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาพบว่าคนมลายูมุสลิมมีการพูดถึงประสบการณ์ในพื้นที่เมืองจากมุมมองที่หลากหลาย ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ตลาดเก่า/สายกลาง : การให้ความหมายจากความทรงจำ

เมืองยะลาโดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษา (ชุมชนตลาดเก่า/ย่านสายกลาง) ผู้คนมีความทรงจำที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ สำหรับการให้ความหมายของพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าในยุคสมัยอดีต จากความทรงจำของหามะ สาเยาะ ที่กล่าวไว้ว่า

..كداي لام تا سوفاسكارغ ، دولو جالن سيروروة سمفيت ، كواسن جالن درومه بي ما باثق باتو — باتو ، كباتقن اورغ سوکا دکواسن مسجد بسر کتيک ايت مسجد دبنا دغن کايو . کواسنث باثق رومه — رومه ، تمفة لأين لائي رومه سيکيبث باثق هوتن بولوه ، دتفي اير سوعي ادا کبون نته باثق فوهون دورين ، کريتافي فون مستي دنونا دغن کايو افي فرئي دان باليق هاث 1 کالي سهار ي سبب اورغ تيدق باثق سفرت سکارغ ، ددالم کداي هاث ادا کريتا جالا ليما سوده فون تيدق سکارغ.."

“...ตลาดเก่าไม่เป็นอย่างที่เห็นตอนนี้ สมัยก่อนถนนลิโรรสก็เล็ก แกวบ้านแบมะ ถนนเป็นถนนดินลูกรัง คนมักจะไปอยู่ที่แควมัสยิดกลาง ตอนนั้นมัสยิดก็ยังเป็นไม้อยู่ ที่นั่นจะมีบ้านคนเยอะ ที่อื่นนั้นจะเป็นป่าต้นไผ่ บ้านคนมีน้อย แกวริมแม่น้ำจะมีสวนยาง ต้นทุเรียนเต็มไปหมด รถไฟก็ยังเป็นรถจักรไอน้ำ เดินวันละเที่ยวเพราะคนไม่เยอะเหมือนสมัยนี้ ส่วนในเมืองจะมีรถยาลอลิมอ เดียวนี้ไม่มีแล้ว...”

(หามะ สาเยาะ, สัมภาษณ์ 2552) (แปลจากภาษามลายูโดยผู้วิจัย)

สำหรับในปัจจุบันพื้นที่ชุมชนตลาดเก่ามีความเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยมีความเป็นเมืองที่มีผู้คนอาศัยเป็นจำนวนมาก มีสิ่งก่อสร้างเพิ่มขึ้นมากมาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลายเป็นต้น และเติบโตพร้อมๆ กันกับย่านหน้าสถานีรถไฟรวมถึงย่านสายกลางซึ่งอยู่ใกล้กัน โดยในปัจจุบันเป็นพื้นที่ย่านเศรษฐกิจของเมืองยะลาที่มีความหนาแน่นของผู้คนทั้งผู้ซื้อ ผู้ขาย ร้านค้า และรถโดยสาร แต่ในอดีตดังที่ ฟาตีเมาะ บือราเฮง ซึ่งเป็นเจ้าของร้านขายผ้ายังเล่าถึงความทรงจำของตนเองในพื้นที่ย่านสายกลางว่า

“...ฟังจากคนแก่เล่า ตรงนี้เป็นป่า สมัยก่อนยังไม่ได้พัฒนา เป็นที่ดินจับจองของคนมีการทำการค้า เราอายุปี 2527 ก็มาอยู่ที่นี่ ไม่ใช่คนในพื้นที่ ฟังเค้าเล่า เป็นตึกไม้ หลังจากนั้นก็เกิดไฟไหม้ ลักปี 20 ต้นๆ (ต้นปี พ.ศ. 2520) ก็มาก็เป็นตึกแล้วแม่แฟนเค้าแข่งไฟไหม้ทั้งซอยแฟนแล้ว เหลือแค่บ้านอิมรอนกับบ้านดาโต๊ะทั้งสองฟากก็ไหม้หมด แต่ก่อนจะมีพวกกาโบอยู่ด้วย...”

(ฟาตีเมาะ บือราเฮง, สัมภาษณ์ 2552)

จากคำบอกเล่าของ ฟาตีเมาะ บือราเฮงได้สะท้อนเรื่องราวในย่านนี้ได้หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นที่มาของพื้นที่ซึ่งเคยเป็นที่ว่างเปล่าเป็นป่ามาก่อน ต่อมาก็ถูกจับจองจากคนอาคารบ้านเรือนจะเป็นไม้ และถูกไฟไหม้เกือบทั้งซอยในช่วงต้นปี พ.ศ. 2520 ในอดีตเคยมีกลุ่มคนมุสลิมเชื้อสายปากีสถาน (คนกาโบหรือคนปาทาน) อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ด้วย

กล่าวได้ว่าทั้งสองพื้นที่ที่มีความเป็นมาโดยได้ข้อมูลจากความทรงจำของคนในพื้นที่ซึ่งความเป็นมาของพื้นที่นั้น ก็เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับพื้นที่ของตนเองแบบหนึ่ง

2. พื้นที่ทางสังคม : การจัดวางตนเองในพื้นที่เมือง

เมืองยะลาเป็นส่วนประกอบที่ถูกสร้างจากผู้คนที่หลากหลาย ขณะเดียวกันผู้คนที่ดำรงชีวิตในเมืองยะลาก็ได้ให้ความหมายต่อพื้นที่เมืองแตกต่างกันพร้อมทั้งจัดวางตนเองหรือการเลือกพื้นที่ในการดำรงอยู่ในพื้นที่เมืองตามความหมายที่ได้เลือกและกำหนดไว้แล้ว ดังเช่นกรณีของ สะปือหะห์ กาเจ ซึ่งเป็นคนจากนอกพื้นที่เดิมไม่ใช่คนในเมืองยะลา แต่เข้ามาอยู่ในเมืองตั้งแต่เรียนจบเพื่อมาหางานทำ เมื่อได้พบคู่รักที่มาทำงานในเมืองเช่นกัน ทำให้ทั้งสองได้วางแผนและตั้งรกรากในเมืองยะลา และเลือกอยู่หลังสถานีรถไฟ ในชุมชนตลาดเก่า โดยได้กล่าวไว้ว่า

“...ตลาดเก่านี้มีสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนมากจะอยู่ทางฝั่งนี้มีสถานีรถไฟ รถเมล์ รถอื่นๆ เวลาเราจะไปไหนมาไหน เดินทางสะดวก ไม่เหมือนกับถ้าเราเลือกไปอยู่ (ชุมชน) มลายูบางกอก (ชานเมือง) ฝั่งนั้นจะลำบาก ถ้าไม่มีรถส่วนตัว ลำบากจะไปไหนมาไหน...”

(สะปีหล๊ะ กาเจ, สัมภาษณ์ 2552)

คำพูดของ สะปีหล๊ะ กาเจ ได้สะท้อนความคิดของตัวเองในแง่ของความสะดวกสบาย ในการอยู่ในเมือง โดยเฉพาะบริเวณหลังสถานีรถไฟ ในชุมชนตลาดเก่า นั้น มีสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งสถานีรถไฟ รถเมล์ พร้อมให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบกับพื้นที่ ชุมชนมลายูบางกอกซึ่งอยู่ชานเมืองของเมืองยะลาว่าคงลำบากกว่า นอกจากนี้ ชุมชนตลาดเก่า ยังมีภาพของความเป็นชุมชนมุสลิม ที่มีวัฒนธรรมมลายูมุสลิมหนาแน่นกว่าพื้นที่อื่นๆ เช่น มีมัสยิด โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม และเป็นพื้นที่มีคนมลายูมุสลิมอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ในพื้นที่เมืองยะลา

สิ่งเหล่านี้สะท้อนการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่การดำรงชีวิต ทำให้เห็นปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งต่างๆ ในวิถีชีวิตของคนมลายูมุสลิมในพื้นที่ที่ตนเองเลือกจัดวางไว้

3. เหตุการณ์ความไม่สงบ : รหัสหมายเวลาของคนบนพื้นที่เมือง

ซามโดเรีย นูร์นชา ผู้ซึ่งเกิดและโตมาอยู่ในพื้นที่ตลาดเก่า ตั้งแต่เล็กจนโตก็เรียน ในตลาดเก่า ก็ได้จำแนกแยกช่วงเวลาในการให้ความหมายไว้ว่า

“...ช่วงก่อนเหตุการณ์ (เหตุการณ์ความไม่สงบ) ตลาดเก่ามีคนเยอะนะ ร้านค้า ก็จะปิดช้ากว่านี้ แต่ช่วงนี้ (ช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ) ร้านค้า คนขายอาหารก็น้อย...”

(ซามโดเรีย นูร์นชา, สัมภาษณ์ 2552)

ความหมายของซามโดเรีย นูร์นชา ได้กล่าวถึงผลกระทบของคนไม่ว่าจะเป็นผู้ซื้อ หรือผู้ค้าก็ตามมีจำนวนลดน้อยถอยลงจากภาวะเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยมีมุมมองแยก เหตุการณ์ความไม่สงบออกเป็นสองช่วงเวลาคือก่อนเกิดเหตุการณ์ฯ และช่วงเวลาปัจจุบัน ซึ่งเหตุการณ์ฯ ก็ยังไม่จบ

พื้นที่ทางสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างและการต่อรองความหมาย เพื่อให้กลุ่ม คนได้ยอมรับ ในบางกรณีเขาอาจจะทำในสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากข้อกำหนดของสังคม รวมถึงมีความพยายามในการนิยามความหมายให้เป็นประโยชน์กับตนเอง ตามช่วงเวลาและ สถานการณ์

สรุปผล

บทความเรื่องความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลา นี้ ได้แสดงถึงคนมลายูมุสลิมมีการใช้ชีวิตและแสดงออกความเป็นตัวตนในเขตเมืองยะลา จากการแสดงความเป็นตัวตนและพื้นที่ทางสังคมในลักษณะและพื้นที่ศึกษาที่แตกต่างกัน

ในประเด็นความเป็นตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลา คนมลายูมุสลิมมีความเป็นตัวตนที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับกลุ่มคน และบริบททางสังคม ภายใต้พื้นที่เมืองยะลา ที่มีความเป็นเมือง ทำให้ความเป็นตัวตนถูกสร้างจากการที่คนมลายูมุสลิมมองตัวเองอย่างไร ภายใต้ความสัมพันธ์กับตนเองและคนอื่น ดังนั้นการสร้างตัวตนของคนมลายูมุสลิมในเมืองยะลาพบว่า มีการสร้างตัวตนผ่านการสร้างความหมายต่อตนเอง และผ่านความสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่าง ๆ

ส่วนประเด็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลา คนมลายูมุสลิมก็อาจจะมีการเลือกรับและไม่รับกับการปะทะประสานกับบริบทของผู้คนและสภาพพื้นที่ด้วย ซึ่งบางสถานการณ์ก็ต้องมีการช่วงชิง ต่อรอง อีกทั้งการอยู่ร่วมกับคนมลายูมุสลิมเองและคนอื่นในพื้นที่ การแสดงความเป็นตัวตนก็มีลักษณะที่ต้องสร้างและยอมรับความหมาย การนิยามใส่รหัสพื้นที่ต่อสิ่งที่ได้พบเห็นและความสัมพันธ์ด้วย อาจเป็นสิ่งที่หยุดนิ่งและบางอย่างก็เป็นสิ่งที่มีการปรับเปลี่ยนตามช่วงเวลา ซึ่งรหัสพื้นที่บางโอกาสก็เป็นสิ่งที่กำหนดการกระทำของคนมลายูมุสลิม ดังนั้นการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนมลายูมุสลิมในเขตเมืองยะลาพบว่า ได้ผ่านความทรงจำในพื้นที่ ผ่านการเข้าสู่พื้นที่เมือง และผ่านการให้ความหมายต่อพื้นที่เมืองยะลา

เอกสารอ้างอิง

กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรรม และ โสรัจจ์ หงส์ลดาธรรม. (2549). วาทกรรมเกี่ยวกับภาคใต้และความรุนแรงในสังคมไทย. ใน *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครองชัย หัตถา. (2541). *ปัตตานี การค้าและการเมืองการปกครองในอดีต*. ปัตตานี : มิตรภาพ.

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2550). สังเขปประวัติศาสตร์มลายูปัตตานี. ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์, บรรณาธิการ. *มลายูศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาชนมุสลิมในภาคใต้*. 16-55. กรุงเทพฯ : สายธุรกิจ.
- ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์. (2548). *อ่าวชาไนท์บาซาร์ การค้าและความเป็นชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2547). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพล บุญมาเลิศ. (2547). *อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- สุริย์ บุญญานุกพงศ์; อากร บัวคล้าย และ อัญญาค์ โปราณนนท์. (2547). “สมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติการกิจด้านการผังเมือง (*The capability of local government in land use planning*)”. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชามโดเรีย นูรันชา. (2552). พนักงานบริษัท. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- ฟาตีเมาะ ปือราเฮง. (2552). เจ้าของร้านขายผ้า. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- มูสตอปา อีเฮง. (2552). ช่างเฟอร์นิเจอร์. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- สะปีหลิ๊ะ กาเจ. (2552). คนขายรถมือสอง. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- เล็ะ อุเซ็ง. (2552). เจ้าของร้านอาหาร. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- หามะ สาเยาะ. (2552). คนรับจ้างทั่วไป. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- อิมรอน ยีแสม. (2552). เจ้าของร้านโทรศัพท์. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- อิสมาแอ อาแว. (2552). นักธุรกิจ. ผู้ให้สัมภาษณ์.
- Woodward, Kathryn. 1997. *Identity and Difference*. London: Sage.